

הרב יעקב אפשטיין

בי"ז בתמוז הובקעה העיר

המשנה במסכת תענית (פ"ד מ"ו) מונה: 'חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב', ואחר כך היא מפרטת:

בשבעה עשר בתמוז: נשתברו הלוחות ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בהיכל. בתשעה באב: נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר. שלושת השבועות נפתחים בתענית ציבור ומסתיימים בתענית ציבור. כביכול, כל הימים היו ראויים שיהיו ימי תענית, אלא שאיננו יכולים לעמוד בכך, ודיינו במה שגזרו עלינו חז"ל.

כאשר אנו סוקרים את אשר אירע בשתי התעניות, נראה שיש לחלק ביניהן. בי"ז בתמוז אירעו פגיעות **במהות הרוחנית** של ישראל - שבירת הלוחות היא פגיעה בקשר החי והממשי בין הקב"ה לישראל, ביטול התמיד הוא ביטול עבודת ה' התמידית, שרפת התורה והעמדת צלם בהיכל, אף הן פגיעות רוחניות במהות הקשר שבין ישראל לקב"ה. הבקעת העיר היא חריגה לכאורה, ונעמוד על כך להלן. לעומת זאת, בתשעה באב אירעו פגיעות **בבניין הממשי** - מניעת הכניסה לארץ, חורבן בית המקדש, חורבן ביתר - המשגב האחרון בבית שני, וחרישת ירושלים.

התאריך המתחיל - י"ז בתמוז - מתאפיין בפגיעות שהן בבחינת 'יציאת נשמה', ואילו התאריך הסוגר - ט' באב - מתאפיין בפגיעות שהן בבחינת מיתת הגוף ומיתת האיברים הלאומיים. כביכול באירועי היום הפותח הפגיעה היא 'כפירה בעיקר', עקירת עצם הקשר בין ריבונו של עולם לבין עם ישראל, ואילו באירועי היום הסוגר הפגיעה היא 'קיצוץ בנטיעות' - החרבת הגוף הלאומי החי והפרדת הנשמה מן הגוף. הנשמה פורחת אל על, והגוף נותר מת בלא חיות רוחנית.

וצריך לעיין מדוע הפגיעה בלב הרוחני של ישראל - לוחות, תורה ולהבדיל, עבודה זרה קודמת לפגיעה באיברים הגופניים - ארץ ישראל ובית המקדש?

נראה שהקב"ה לימדנו פרק בסדר החיים הישראליים. הנשמה היא היסוד המעמיד המחיה את הגוף, התורה ועבודת ה' בבית המקדש הן המחיות את הגוף הלאומי. כשהן חסרות, הרי החורבן קרוב לבוא. כדברי התלמוד בסנהדרין (צו ע"ב): 'נפקא בת קלא ואמרה ליה: עמא קטילא קטלת, היכלא קליא קלית, קימחא טחינא טחינת'. כי העם והבניין הם הכלים, הגוף החי מכוח הנשמה, וכשהאותיות פרחו, הלוחות היו אבנים בלא נשמה ונשברו. וכן מבואר בספר 'נפש החיים' (שער א פרק ד):

רק שבחטאינו נתמעט ותש כביכול כח גבורה של מעלה. את מקדש ה' טמאו כביכול המקדש העליון. ועי"כ היה להם כח לנ"ט וטיטוס להחריב המקדש של

מטה המכוון נגד המקדש של מעלה כמו שארז"ל (איכה רבתי) קמחא טחינא טחינת. הרי כי עונותינו החריבו נוח מעלה עולמות עליונים הקדושים. והמה החריבו רק נוח מטה, וזהו שהתפלל דוד המע"ה יודע כמביא למעלה בסבך עץ קרדומות. ביקש שיחשב לו כאלו למעלה בשמי מרומים הרס. אבל באמת לא נגעו שם מעשיו כלל כנ"ל.

הנוכרים המחריבים מדמים שהם כביכול פגעו בריבוננו של עולם, כביכול סילקו אותו מעולמנו, אבל מי שבאמת פגע בקשר החי עם ריבוננו של עולם וגרם להסתרת פנים אלו אנו בחטאינו.

ונראה שלכן צירפה ההשגחה האלוקית את הבקעת העיר לתאריכי הנשמה ולא לתאריכי הגוף - החורבן אינו נובע מהתגברות גשמית - מהחרבת החומה, החורבן נובע מפריחת הנשמה הרוחנית של האומה, והיא זו שגורמת להתבקעות כל החומות כשמתברר שהיסוד המעמיד שלהם בטל, וממילא נבקעת החומה.

